

(Hekayə)

Kənddə təkə onların qapısında viqqidən it yox idi. Zəminə arvad bunnun səbəbinə kasib olmalarında görürdü. Həyətlərində iki tut ağacından, bir də beşaltı toyuqdan savayı nələri var ki, onu da qorumaq üçün it lazımlı olsun? Yaxşı ki, qonşunun qulaqsız iti var, yoxsa olan-qalanını da oğrular yıığınbapaşar.

Gecə qulaqsızın zingiltisi çəpəri adayıb onların sükuta bürünmiş həyətlərində səs verir. Bir yandan da kəndin sahibsiz itləri bekərliyindən qaranlıqda ulduzlarla ehətə olunmuş aya hürən, öz vərlilərindən xəber verirler. Bu qarışq səsər gecəni qorxulu və vahiməli edir. İndi kimin hünəri var, belə yerde pusqu qurun, qürtüq eləsin?

Bir də Zəminənin atası hələ o vaxt naçax yatanda demişdi ki, bizə it lazımdəyil, onsuza da bizim bütün günü hürən bir itimiz var. O, Zəminənin kiçik oğlu Vüsali nəzərdə tuturdu.

Bu uşaq işdəncəllikdə, şətəkoxluqda kənddə ad çıxmışdı. Gününü süleysinlikle keçirdiyindən evə gec gelirdi. Arvad kimi özündən böyüklerle içəsdiyində hamının Vüsaldan zindəyə-zəhləsi gedirdi. Hələ evdekileri burax, uşaq heç kənddəkərlərə də yollaşa bilmirdi. Hər gün şikayət şikayet üstündən yağırdı. Zəminə qapılarına gələnlərdən o qədər danlaq almışdı ki, artıq kimləse səhəbet eləmeye belə üzü gəlmirdi.

Bəs Vüsali niyə döymürdü? Döyürdü, eşsi! Özü de necə! Zəminənin tapşadamaqdan təpəri qalmamışdı, amma Vüsəl döyülməklə düzəlmirdi, əksinə dəha da sırtaldo. Ele bil hər gün əzişdirilməkdən ləzzət alırdı. Neyləyəsən, uşaqın canı zopa üçün geyişirdi! Zəminə də sağolsun, Allahın ver günü əlində oxlov Vüsəlin arxasında yüyürür, onu bir yerde qısqırbı möhkəməcə tapşadır, uşaqın geyişini yatırırdı.

Kənddə arvadlar uşaqlarına qarğıyanda Vüsəlin adını çekirdilər: "Sənən Vüsəlinə elinə yiyilme xəstəliyi düşsün!", "Vüsəlnan senin yayına oturum!", "Vüsəl Zəminəyə oğul olmadı, görüm, sən də böyüyüb maa oğul olmayasan"...

Vüsəl isə adının kənddə əl-əl gəzdindən qurur duyur, bunu qoçaqlıq he-sab eləyirdi.

Zəminənin atası naçax yatıldığı vaxt nəvəsini yanına çağdırılmışdı. Qoca ta-

Ayxan Ayyaz

rindəki toyuq-cücelər də birər-birə yoxa çıxmışdı. Qonşunun qulaqsız iti ve kəndin sahibsiz qalmış küçükleri oğruları hürkətməkdə bir işə yaramadılar. İşin qəribəliyi onda idi ki, oğrular o boyda varlı-tartı kəndçiləri buraxıb Zəminegilə dadamışdı. Arvadlar hər gün qapılarının ağızında piçı-pıcı eləyir, oğrunkun kimliyi haqqında uzun-uzadı danişir, min yera güman aparırdılar. Oğru dəli deyil ki, gəlib deyə, bu işi mən elemişəm. Arvadlar da polis deyil, müstəntiq deyil. Boş-boşuna danişırlar da! Guya tapasıdır? Oğrular da ele bil onurlarla gizdenpar oynayırdılar. Həyətə gərib toyuqları alır və o dəqiqə yağılı əppəye dönrüdülər.

...Onlar işi həll edib çəpəri aşında

yətərində iki cilli toyuq qalmışdı. Toyuqlar qarşılardakı dənlərə dunuqcasına baxır, heç nə yemirdilər. Deyəsen, növbəti oğruları sırnanı onlara çatacağını anlıdlarılarından istahları pozulmuşdu.

Zəminə indi bütün olub-bitənləri xatırladı və bu oğruların tek səbebini qapılarda it olmadığından baş verdiyi-ni güman elədi. İtleri olsa hansı oğraş evin həndəvərini yaxınlaşa bilər ki? Eve mütləq it getirmek lazımdı. Ağlına oğlu geldi. Yəqin indi Vüsəl hardasa vəyillenir, ya da kiminsə evində süleysin-lənirdi.

Bu sarsaq onsuza da bir işe yaramır, yeyib-yatır, bir də hərədən Qavri çayına gedib çıxmır. Amma yəqin ki, qapiya it getirməye o da razı olar. İtlerinin olması onun coxdanki arzusudur. Şətək ol-düdüğündən yəqin ki, indi də itin başına ip salıp oynadar, onu məhəllə uşaqlarının üstünə qısqırdı.

Evdəki sükut

mam yorğana bürünmüdü, bircə başı görünürdü. Hərədən əlini yorğanın altından çıxarıb ağızına tutur, aramsız öskürdü. Qırışmış üzü daha da solğunlaşmış, gözlerinin altı tuluqlanmışdı. Damşarkən səsi qırıq-qırıq gelirdi: "Sən mənə həmişə tikan kimi batıbsan. Mən öləndən sonra qavrimda qaratikan kolu bitəcek, sən üstümə gələndə elinə-qoluna tikan batacaq". Qocanın bədəni ariqlamışdı, ele bil yumatıb, yumatıb uşaq boyda olmuşdu. Vüsəl babasını dinləyir, onun dəyişilmiş gərkəməne baxıb alt-dan-altdan güldürdü.

Kişi öləndən sonra doğrudan da qəbrin həndəvərini kol-kos basdı. Qocanın dediyindən hali olanlar burda bir sər olduğunu güman etdilər, ancaq Molla Başır əlindəki çomağı yere vurub onlara təpindi. Sonra bu cür boş, mənəsiz şeylərə inanmamağı tövsiyyə etdi və qəbirstanlığının her yerinin kolluqla, tikanlıqla ehətə olunduğunu, burda sərr-mir olmadığını adamıla bildirdi.

Molla Başır çox höçət adam idi, amma bu dəfə camaat ondan höçət çıxdı. Kəndin fəlçisi Zeynəb arvad mollanın Qurani tam bilmədiyini və ağlına gələnini dəyişdigiini deyəndə camaat ölenin həqiqətən də arkasında bir sər qoyduğunu inandı.

Vüsəl isə oturub-durdugu tay-tuşla-nna babasının qəbrindəki tikanlıdan danişir və əlavə edirdi ki, həmən kolluq onun ucbatından orda kök salıb. Düzələ, Zəminənin atası Vüsəlin əl-golunun tıkana batıb qanaq-qanaq olacağını da demidi, ancaq günü bu gün də şətəbor oğlunun heç yanı qanamamışdı.

Nə hikmet idisa, Zəminənin atasının qəbrində kolluq bitən vaxtı həyətə-

qonşunun qulaqsız iti aramsız viqqidə-di, ora-bura səpələnmis ayrı itlər də onun səsinə səs verib xor dəməyi kimi hürməyə, gecənin səssizliyini pozmağa başladılar.

Zəminə saçını-başını yolub qışqır-bağır salı, kəndçilərin qapılarının ağızına düzdürdü, ancaq əlac olmadı, artıq iş-iş-dən keçmişdi...

Oğruluk olan gün arvadların arasında Falçı Zeynəb də vardi. İtlerin aramsız hürüşləri, hinde qalmış tek-tük toyuqların qaqqlılışı, arvadların dır-dırıları Zəminənin başının üstündə durub dil-dilən Zeynəbin səsinə qarışmışdı. Falçı evin uğursuzluğa düşürən olmasından danışır ve bunun tək çıxış yolunu qəbirstanlığındaki tikanlığı yandırmaqdə görürdü. O biri arvadlar da tutuquşu kimi falçının sözünü təkrarlayırdılar. Zəminənin isə fikirləri başında dəlaşiq yaratmışdı və o, bayaq olub-bitən hadisəni indi xatırlaya bilmirdi. Ele bil oğrular toyuqlardan başqa onun olan-qalanlığını da aparıb Qavri çayından addamışdılar.

Dünənki səhəbəti dan üzü yadına salan Zəminə başını götürüb qəbirstanlığı getdi. Atasının baş dəşəndəki şəkil gülürdü, amma ona ele gəldi ki, rəsimdəki adam da onların başına gələnlər-dən xəbərdəri və indi gözləri dolub ağlamaq isteyir. Dəsmala büründüyü eli ile tikanları qoparıb ayağının altına atdı.

Sonra da onları yandırbı külə döndərdi. Qəbirstanlığından qayıdandan sonra Zəminən içi rahat idi, ele bil bütün yorğunluğunu, əsəbini orda qoyub gelmişdi.

Ancaq sən saydığını say, gör fələk nə sayı! Daha bir oğrulugdan sonra he-

Zəminə fikrini Vüsala dese o, çox güman ki, hardansa iyiliyib-çüllüyüb bir it tapacaq. Özü də lap yaxışın! Bele şəylerde şəristəsi var. Zarafat deyil, kəndin bütün avara uşaqları ilə dostluq edir. Onun elində bir it tapmaq nədi ki?

Zəminə ağlından bunları keçirdi və ona ele gəldi ki, artıq itləri var. Oğrular itin zəhmindən onların həndəvərinə hər-lənə bilmir.

Vüsəl həmişəki kimi əlinde telefon mahni oxutdura-oxutdura həyətə girdi. Kənddə mobil telefon mod düşəndə Vüsəl dəki ayağını bir başməğə diremisi ki, ona da bunnan alsınlar. Düzəl, Zəminə evvəl bir az deyindirdi, vəzifələrindən gileyəndi. Amma axırı Vüsəlin gecə-gündüz ağlamağı, adamın başının etini tökməsi onu öz isteyinə çatdırıldı.

- Əyə, bir bəri dur görüm... – Zəminənə yerin içine gedən Vüsəli səsledi.

- Başımnan açıq da. Mənən nə alb-verəmmirsən? – anasının onu dənlayacağını güman eləyən Vüsəl irəlidən gəlmışlık elədi.

- Canın gene döyülmək üçün geyi-şir deyən... – Zəminə onu hedələdi. Bili-di ki, oğlu keçi kimi höçət olsa da əziş-dirilməmək üçün boyunu bükbük onuna gələcək.

Ele də oldu: Vüsəl dodaqaltı mizil-dana-mizildana pilləkənlə kandara qalx-di.

- Nədi e? – Vüsəl, gedib it getirsemə. Küçük-müçük dolu olar çöldə.

- Nə iti? – Vüsəl hirsli desə də üzündəki ifadədən maraqlandığı hiss olunurdu.

- Ə, bir itimiz olsa pis olmazdı da. Oğruların əlinnən beyjə də yatamma-

dim. Belə getsə bu qapıda toyuq-cüce qalmayacaq. Axırdı yorğan-döşəyimi də aparacaqlar... – Zəminə sözünün dəlini qısdı.

Boz damlı, antenaları göye ucalan evlərin arxasından gün batırı. Vüsəl də heç nə demədən telefonu da əlin-de yola düzəldi.

Daşlı-kəsəkli yol onu çöle apanrı.

Vüsəl irəlidə bir neçə adam gördü.

Onlar əllerindəki kərəntini giyinlərinə yaslayıb yorğun addımlarla biçənakdən qayıdırırdılar. Çayın o tərəfindəki qonşu kəndin evləri burdan çox xırda, an pələyi kimi görünürdü. Kənd itlərinin çölliye gəlib-çatan hürüşləri boşluqda əks-səda verirdi. Hardansa uzaqda qalanmış təndirin burula-burula qakan tüstüsü axşam toranlığını yalayıb yox olurdu. Ətrafdakı qarğıdalı tarlaşı, boş, kimsəsiz torpaq tərəfən qıraqı ilə uzanıb yuxarı söyüdüyü qədər gedirdi, hardasa arxa-an suyan şintili sükutə dolanırdı.

Vüsəlin telefonundan çıxan mahni elə bil bu sakitliyi pozmur, əksinə onu dəha da səsiz və sırılı edirdi. Küleyin təsiri ilə yellənən ağadaların, dəniz tek dalğanlanan qarğıdalı şaxlarının piçlısı, arxa tərədə görünən dağlar, Qavri çayı-nın batıq səsi, şenlikdən gələn it hürüşləri kəndin əl-ayağını yiğib bir günü başa vurmağından xəber verirdi. Bir azdan qarənlik qatilaşacaq, hər yan görünmez olacaqdı.

Doğrusu, Vüsəl gec olduğunu anla-yırdı, ancaq əlibəs qayıtmaq istəmirdi. Bir tərəfdən də get-gedə qatilaşan qarənliğin vahiməsi onun ürəyinə qorxu salır, içindən bir səs onu evə qayıtmaq səsləyirdi. Ancaq dişini bağırsağına sıxı-msıdı.

Burda yiyesiz kənd itləri ilə qarşı-laşmaq heç de yaxşı olmazdı. Vüsəl ele bil bu itlərin adlıdan qoxuyan nəfəslərin kürəyində hiss etdi və qarənliği yarib dəbana tüpürdü.

Darvazanı açıq içəri girəndə rahat nəfəs aldı. Evin pəncərəsindən eşiyə zəif işıq şüzlürdü. Qonşunun qulaqsız itinin zingiltisi gecəyə qarışmışdı.

Zəminə pəncərədən baxdı, baxdı, sonra eşiyə çıxdı.

- Noldu? - əlüstü soruştı.

- It-zad yox idi. – Vüsəl evə yürüdü. Aclıdan qamı qurulduyurdu.

Araya sükut çökdü. Bu sükutu heç nə pozmadı. Həttə qonşunun qulaqsız iti də, qapılarının ağızında axan arxın səsi də kirdi.

Yəqin oğrular bu gecə bura gəlmə-yəcəldi. Apanlaşla nə qalmışdı ki? Olub-qalan iki cilli toyuğunu da Zəminə şər qanşandan evin zirzəmisi-nə salıb qapını da bərk-bərk bağlamışdı. Oğrular gələsə də əlibəs qayıtmaçı idilər.

Oğlunun yanmazlığını Zəminə vəcincə almadı. O, gülümşünüb düşündü ki, nə vaxtsa bir qara it onların qapısında viqqidəyacəq və bu it onların evinə kişi zəhni kimi bir şey də getirəcək